HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא לרבי יוחנן קשיא תנאי היא דתניא [א]שבגג ושבחורבה מביא וקורא שבעצי״ץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר: וכולן אינן באות אלא מן המובחר כו׳: אמרי ליה יוחנא וממרא למשה תבן אתה מכנים לעפריים אמר להו אמרי אינשי [ב] למתא ירקא ירקא שקול: **מתני׳** [ג]אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא מבית האילן ואם הביא כשר [ד]כיצד הוא עושה נרה שנה ראשונה [ה] ובשנה שניה זורעה קודם לפסח שבעים יום והוא עושה סולת מרובה כיצד [ו]בודק הגזבר מכנים ידו [ז] לתוכן עלה בה אבק פסולה עד [ח] שינפנה [ט]ואם התליעה פסולה: **גמ׳** כיצד עושה נרה שנה ראשונה [י] איבעיא להו היכי קאמר נרה שנה ראשונה ושניה נרה וזורעה או דלמא נרה שנה ראשונה ושניה זורעה בלא נרה תא שמע דתניא אמר רבי יוסי אף חיטי כרזיים וכפר אחים [יא] אלמלא [יב] סמוכות לירושלים היו מביאין מהן לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות [יג] והמנורות לכך שבהן חמה זורחת ומהן חמה שוקעת כיצד עושה נרה שנה ראשונה ושניה חורש ושונה וזורעה קודם לפסח שבעים יום כדי שתהא סמוכה לחמה ועושה קנה זרת ושיבולת זרתיים וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ומרקד ומביא אצל גזבר וגזבר מכנים ידו לתוכה אם עלתה בה אבק אומר לו חזור ונפה אותה שניה משום רבי נתן אמרו גזבר סך ידו שמן ומכנים לתוכה עד שמעלה כל אבקה קתני מיהת חורש ושונה ולטעמיך מתניתין לא קתני שונה

ברייתא

ועוד הניא רבינו שמואל מהא דתניא בתוספתא דשביעית הטומן את הלוף בשביעית ר״מ אומר טומנו בעצין כדי שלא יצמח ואע״פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ירמיה לג) ונתתה בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים וגרסא לר״ת דבשל חרס מהניא נקיבה אבל בשל עץ אפי׳ נקוב לא מהני מידי וספינה דגיטין (דף ז׳ ושם) בשל חרס ובנקובה ואין המים באין בה שהעפר נדבק ונעשה רגבים וסותם את הנקב והא דלא משני הכא גבי ספינה כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה משום דהיינו חידוש דעצין ולא למלוא בספינה חידוש אחר ועוד דמה שיכול להעמיד בספינה של עץ מעמיד משום דסתם ספינה לאו דחרס ומיהא השתא בכל שהנו ממש מדות בכלי חרס הוו כולהו בחרס דווקא דמדה של מוליא משקה וכונס משקה אשכחן גבי חרס דתנן בפרק בא סימן (נדה מט.) כל כלי חרס שהוא מוליא ואינו מכניס ומאמרי בגמרא מכניס פסול למי חטאת ופסול משום גיסטרא מוליא כשר למי חטאת ופסול משום גיסטרא וכן מדות דמוליא זית ומוליא רמון תנן במסכת כלים גבי כלי חרס אבל של עץ שיעורו לעולם כרימונים כדתנן (פי״ז מ״ח) כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים ומיהו לפי׳ זה נמי לא הוי דומיא דלינן שיעור דנקיט בריש הוא דמליא וקורא ומתילה היה רגיל ר״ת לפרש דבשל עץ אפי׳ נקיבה לא בעי דמתלאה מן הקרקע יותר משל חרס ונקיט השתא בריש הוא דמליא וקורא כמו באיזן ולכולהו ליתני דפרישית היה יכול לתרץ כאן ספינה אספינה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן אי נמי כאן בגוששת כאן בשאינה גוששת והתם בגיטין דפרין תני חדא המליא גט בספינה כמליא בא״י ותניא אידך כמליא באוזה לאתר ומשני הא רבי יהודה והא רבנן הוה מלי לשנויי כאן בשל עץ כאן בשל חרס א״כ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה ושמא יש לחלק דהתם נהי דהיכא דאינה גוששת לרבי יהודה מדחשיבא חוזה לאתר לענין מעשר [ו] ודחשיבא נמי חוזה לאתר לענין גט היינו משום דכיון דשם חוזה לאתר על המקום צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואע״ג דשכיחי וגמירי כדי שלא תחלוק במדינת הים אבל כשהיא גוששת לרבי יהודה אי לתנא קמא אפילו בשאינה גוששת כיון דשם ארץ ישראל על המקום אע״פ שמחמת שאין הכלי ניקב [ז] (כמו ספינה) אינו חייב במעשר לא יתפוש בשביל כך כחוזה לאתר לענין גט: **תנאי** היא. תימה אכתי קשיא לר׳ יוחנן מגג וחורבה ואין לומר דגג וחורבה לא דמיא למתניתין דהא בכולה שמעתין משמע דמגג וחורבה נמי פריך מדקאמר קתני מיהא שבגג ושבחורבה כו׳ ועוד קאמר בשלמא לר״ש בן לקיש גג אגג לא קשיא משמע אבל לר׳ יוחנן קשיא: **אין** מביאין בו׳. בכל המנחות קאמרינן אע״ג דזורעה קודם לפסח שבעים יום היינו משום עומר דהא קתני כילד בודק הגזבר מכנים ידו לתוכה אי בעומר דווקא הוה ליה למימר שלומי ב״ד לכך אמרינן בגמרא אף חיטי כרזיים וכפר אחים משמע חיטי ממש והיינו במנחות אף על גב דמסיים בה גבי שאין מביאין את העומר הכי קאמרינן כי היכי דעומר אין מביאין כך במנחות יש לחזר אחר הסמוך לירושלים ותדע מדקתני ומעמר ודש ובעומר לא שייכא דישה דהא תנן (לעיל דף סו.) בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך ומיהו קלא נרגא בחיטי כרזיים לאו חיטי ממש אלא עיר אחת ששמה חיטי כרזיים ומשום עומר דלא מיפתמיט בשום דוכתא דליבעי במנחות מן הקרוב לירושלים [ח] **מודרמות**. פי׳ בקונטרס בדרומה של ירושלים [ט] וגרסא לפרש דמיירי במשופעות לגד דרום שאז שמה זורחת בהן יותר ואין נחוש באיזו רוח של ירושלים: **וזורעה** קודם לפסח שבעים יום. תימה דבפרק המקבל (ב״מ קו: ושם ד״ה וקיימא) תניא ר׳ מאיר אומר אלי תשרי מרחשון ואלי כסליו זרע [כו׳] ר׳ יהודה היה אומר מתשרי ר״ש היה אומר ממרחשון והשתא מאן מיקל בכולהו תנאי ר״ש וכולי האי לא מיקל דלא משיך זמן זרע עד שבט וי״ל דה״מ חיטין אבל שעורין משון זמן זריעתם עד אדר כדאמרינן התם דפריך מהכן תנאי אר״ש בן לקיש דאמר זריעה לא ואזיל ועד כמה אמר רב פפא עד דאתו אריסי מדברא וקיימא כימה דהדי ריסייהו ופי׳ שם בקונטרס דהיינו לאחר תשעה שעות ביום קרוב לסוף העשירית דכימה שהיא בזנב העלה כדאמרי׳ בפ׳ הרואה (ברכות דף נח:) קיימא להדי ריסייהו בראש בא״מע בחמנע הרקיע שנראה לכל אדם כאילו על ראשו הוא והן יומי אדר [י] שגלגל קבועים בו י״ב מזלות וסדרן טש״ת סא״ב מע״ק גד״ל ועלעוס שסה עולין ושסה יורדין בניסן לעולם בתחילת עמוד השחר טלה מתחיל לעלות ומאזנים לשקוע וב׳ שעות המזל שוהה לעלות לאחר ב׳ שעות העולה גמר עלייתו והשוקע

אלא לרבי יוחנן. דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל קדש [ו] בחורבה עבודה וכל הני אע״פ שאינן מובחרים [ב] (דהא) לדברי הכל מביא ובוקע: **פגלי היא.** דאיכא תנא דאמר שבעצין ובספינה אינו מביא והוא הדין לחמרים שבחרים ובשמעתא ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא: [ג] **א״ל יוחנא וממרא.** דאמר מכספים של מגרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האוהל לעיני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף: **תבן אתה מכנים לעפריים.** עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא לשם תבואה למכור בחמיה כך אדם מגרים שהיא מלאה כספים אתה בא לשם לעפוק בכספים: **אמר להם למתא ירקא ירקא שקול.** לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבלין שם הכל לקנות. הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בענינם: **מתני׳ לא מביא הזבל.** משדה הצריכה לזבל: **ולא מביא האילן.** משדה שיש בו אילנות לפי שהאילנות עושים לה צל ואין התבואה גדלה יפה: **כילד הוא עושה.** לשדה שמביא ממנה קלת: **נרה שנה ראשונה.** ומביאה בזרה: [זורעה] **קודם לפסח ע׳ יום.** שכבר יש כח לאתה שזורעתה עליה: **כילד הוא בודק.** שלא יהא מקום: **גמ׳ כרזיים.** של אותו המקום: **אלמלא שהן סמוכות לירושלים.** הרבה והן עומדות בין ההרים [ח] דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה: **היו מביאין מהן.** לפי שהן עומדות בדרום: **המודרמות.** שבדרום: **שבהן החמה זורחת.** כל היום: **המונרות.** מרוחות הרבה לכך [ט]: **וזורעה קודם לפסח שבעים יום.** שכבר מתחלת החמה לזרוח בקרן מזרחית לפונית [ג] וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום היא זורחת בדרום: **סך ידו שמן ומכנים.** בסלת וכך בודקה יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן: **קתני מיהא ושניה מוקש ושונה.** וזורעה ומפשוט מהא מתני׳ דשמיה נמי נרה: **ולטעמיך.** היכי תפשוט הא בתמניתין לא קתני שונה

רש״י בת״י

אלא לר׳ יוחנן קשיא. [דאמר] פירות [שבעמקים לא קדשי] בבכורים [דהא סכיכלא] להו להני [תנאי דקדשי בכורים] הבאה [מהגלל] בגג ובחורבה ובספינה: **פגלי** [היא. לאיכא] תנא דאמר [בווחי׳] דר׳ יוחנן: **שבגג.** גג המערה שהיא מעלית: **שבחורבה.** מוכנה עבודה שהיא מעלית מבית וקוקל: **שבעצין ושבספינה אינו מביא כל עיקר.** דרעיס אינהו דומיא דתמרים שבהרים דר׳ יוחנן: **יוחנא וממרא.** הם מרגומי מגרים אמרו למשה כשהיה עושה [המופתים] תבן אתה מכנים לעפריים משל הוא שהמביא תבן למכור לעפריים משונע הוא שיש שם תבן הרבה במחניהן אף אתה עושה מכשפות [במגרים] ואין מכשפים במגרים כמותינו: **למתא ירקא ירקא שקול.** לעיר שגדל בה הרבה ירק [תניא] ירק לשם למכור שכל אדריך לקנות נפנה לשם כלומר [לתא] נמי שפיר עביד [דאתאי] למתא: **מתני׳** אין מביאין. עומר [ומתי] הלחם: **לא מביא הזבלים.** משדה (שצבורה) [שצריכה] לזבל שמא לא מזבלה כל צרכה ומצאה כל פירותיה כמושין. ל״ש שהוזל מבאים ומקלקל טעם הפירות: **ולא מביא האילן.** מתבואה שבין האילנות מפני שהאילנות יונקים [את] הקרקע ומכמישים את הזרעים: **נרה.** מורם ואינו זורע: **וכשניה זורעה.** דהיינו תרוסה פעמים: **קודם לפסח שבעים יום.** מפרש בגמרא: **כילד בודק.** את הסולת אם מעופה כל צרכה אם לאו: **עלה בה.** בידו: **אבק.** קמח דק וגרוע הוא: **גמ׳ ושניה זורעה בלא נרה.** שלא היה נרה בראש השנה לבד מן החריסה שחוזש בשעת זריעה: **כרזיים וכפר אחים.** [שמות] מקומות הם: **אלמלי סמוכות לירושלים.** שהיא בהרים כדכתיב ד׳ ירושלים הרים סביב לה והבריח חמה מקדרת ומשבית את הפירות כדכתיב (דברים לג) וממגד תבואות שמש היו מביאין מהן. ל״א אלמלי סמוכות לירושלים אין מעבירין על המצות כדאמרי׳ בפרק ר׳ שמעאל (לעיל סד:): **המודרמות.** שעומדות בדרומה של ארץ ישראל שהחמה כל ימות החורף רוב היום היא עומדת בדרום: **והמונרות.** כמו מירו לכם מיר [ה] שנחרם לכם עומר: **ומהם חמה שוקעת.** סמוך לשקיעתה זורחת עליהם כדקי״ל הולך [אל] דרום ויהיה תקופת טבת חמה זורחת בקרן דרומית מזרחית ושוקעת במערבית דרומית ומהלך ומילך עומדת (מערב) [חמה] במזרח ומתרחקת מן הדרום ועמוד החמה זורח על הדרום וכל היום הולו נמשכת והולכת לדרום וממתקת את התבואה: **שהחמה סמוכה לחמה.** לגבורת החמה ביום שכשנמשך לגד [פון] ביומות הקיץ החמה מתגברת והולכת ומש״ה לא הי׳ זורעה בחמתה שתקופה שאין החמה בגבורה: **קנה זרע ושיבולת.** כאם השיבולת ששם (החיטים) [הגרגרינים] זרמיים: **קתני מיהא** [ו]. משמע נרה אף בשניה והיינו נמי מתני׳ וא״מ הכי קתני מתני׳ נרה ראשונה ושניה: **ולטעמיך.** דפשטת למתניתין מיהא קא קשיין אהדדי דהכא שונה דמשמע שתי פעמים נרה בשניה

א) ל״ל דלא נרע מחורבה עבודה כו׳. ל״ק, **ב)** ל״ק מ״ר, **ג)** נ״ל דרומית, **ד)** תוס׳ קכה, **ה)** הוספע״ר, **ו)** [ל״ל מיהא מורם ושונה], **ז)** ל״ל חשיבא נמי כו׳. ל״ק, **ח)** ל״ק מ״ר, **ט)** ל״ל לפי שבגגגל קבועים כו׳. ל״ק.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אלמלא שהן סמוכות:

מוסף רש״י

אין מביאין. סולת למנחה. **לא מבית הזבלים** וכו׳. מפני שתבואה שלהן אינה מן המובחר (פסחים יא:).

רבינו גרשום

אלא לר׳ יוחנן דאמר אם הביא פירות שבעמקים ושבהרים לא קדיש והא הכא לדברי **א)** הכל קדיש לדברי הכל מביא: תנאי היא דאיכא דאמר אין מביא כל עיקר והוא הדין לחמרים שבהרים [ופירות שבעמקים]: מכמה וחנוחא אלפא לסולת. מן המובחרים מכולם להביא מהן סולת: אלפא לסולת. כמו האלף שהיא ראש לכל האותיות כך אלו שנים ראש לכל המקומות להביא מהן סולת: אמרו יוחני וממרא ראשי המכשפים למשה תבן אתה מכנים לעפרים. כלומר עפרים שהוא מקום תבואה הרבה אתה מכנים לא תבן והיא כולה מלאה תבן. כך לארץ מלאה כשפים אתה מביא כשפים: אמר להו אמרי אנשי למתא ירקא ירקא שקול. למדינה שמוכרין שם ירק הבא ירק ששם מתקבצים הכל לקנות: לא מבית הזבלים. משדה שצריכה זבל: ולא מבית השלחים. משדה שצריכה להשקות תדיר: ולא משדה שיש בה אילנות שהתבואה בחושה: כיצד הוא עושה לשדה שמביא ממנה סולת בשנה ראשונה נרה ומניחה כן ובשנה שניה זורעה קודם לפסח ע׳ יום שכבר יש כח בחמה שזורחת עליה: וכיצד בודק שלא יהא אבק בסולת מכניס ידו וכו׳: אילמלי שהן סמוכות הרבה לירושלים והן עומדות בין הרים בעמק כדכתיב ירושלים הרים סביב לה: היו מביאין מהן. לפי שהן עומדים בדרום: מן שדות המודרמות. שהן בדרום שהחמה זורחת בהן כל היום: המונרות לכך להביא מהן סלת. וזורעה קודם לפסח ע׳ יום שכבר קרבה היא להנץ בקרן מזרחית דרומית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום נמצא חמה בדרום: סך ידו שמן ומכניס בסולת דבהכי בודק שפיר אם יש בה אבק מידבק בה: קתני מיהא ושניה חורש ושונה וזורעה תפשוט מיהא מתני׳ דבשניה נמי נדה: ולטעמיך היכי תפשוט **ב)** מתני׳ ולא קתני שונה:

ג) נראה ל״ל ואם הכא לד״ה מבניא אלמא דקדיש.

ד) נראה ל״ל היכי תפשוט מהך בריתא אם כמתני׳ לא קתני שונה.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ פ״ב מהל׳ בכורים הלכה ט:

יב ב מיי׳ פ״ו מהל׳ איסורי מזבח הל׳ יב:

יג ג מיי׳ שם פ״ז הלכה ד:

יד ד מיי׳ שם פ״ו הלכה יב:

טו ה מיי׳ שם הלכה יא:

שיטה מקובצת

ח) למתא ירקא כו׳. לעיר שיש בה הרבה ירק שם באים כל העולם ליקח ורוב פעמים נמכר כל ירק שבאותה עיר מפני רוב הלוקחים ומתכור ירק שלך בטוב אף אני בא לכאן לפי שהכל באים לראות כשפים (ריבינו) [ריבאו] לראות שלי הטובים משלכם ולפי דבריהם השיב להם: **ט)** ראשונה ובשניה זורעה: **ג)** ידו לתוכה: **ד)** עד שֶׁיְּנַפֶּנָּה: **ה)** ראשונה כו׳: **ו)** אלמלי: **ז)** המנונרות. [גירסתו] **א)** המבוצרות לכך לשם עומר לפי שבוצרים אותו בטוב לפי שרוצים להביא תבואה יפה למצוה: **ח)** ההרים שבעמק: **ט)** לכך להביא מהם סולת הס״ד: **י)** ירושלים. ולא נהירא שאפי׳ התא בדרומה יכול להיות בטוב שאין החמה זורחת עליה כגון שמשופעת לצד צפון ונראה:

א) ל״ש דבקיה לא שייך בתבואה ועוד דקתניה ווהלי לשמה בעינן ולהלי דעמ״ש ול״ל המנונרות לכך לשם עומר לפי שמוכרים אותו בטוב וכו׳.